

15. National Center on Multi-Tiered System of Supports (NCMTSS). (n.d.). Essential components of MTSS. U.S. Department of Education, Office of Special Education Programs. URL: <https://mtss4success.org/essential-components> [in English]

16. OECD. (2019). Learning Compass 2030: Concept note. OECD. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/projects/edu/education-2040/concept-notes/OECD_Learning_Compass_2030_concept_note.pdf [in English]

17. Partnerships in Education and Resilience (PEAR). (n.d.). Holistic student assessment (HSA). URL: <https://www.pearinc.org/assessments> [in English]

18. UNESCO. (2015). Rethinking education: Towards a global common good? UNESCO. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232555> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ГЛУЩУК Володимир – учитель історії Нестойтського опорного закладу освіти Куяльницької сільської ради Подільського району Одеської області.
Наукові інтереси: інновації в педагогіці, проблема визначення інтегрального навчального потенціалу учня.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

HLUSHCHUK Volodymyr – History Teacher at Nestoitke Hub Educational Institution of the Kuyalnytska Village Council, Podilsk District, Odesa Region.
Scientific interests: innovations in pedagogy; the problem of defining the integral learning potential of a student.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2025 р.

Стаття прийнята до друку 20.09.2025 р.

УДК 37.015.3:78

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-165-169

ШРАМКО Оксана –

кандидат філософських наук,
доцент кафедри музичного мистецтва та хореографії
Криворізького державного педагогічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6475-9663>
e-mail: Shramkookksana17@gmail.com

МУЗИЧНА ОСВІТА ЯК ТВОРЧО-КОМУНІКАТИВНЕ СВІТОВІДНОШЕННЯ

Розглядаючи музичну освіту як унікальну можливість двовекторного шляху становлення особистості – розвитку особистісного «Я» і водночас незамкнутості цього «Я», відкритості світу, автор ставить за мету обґрунтування сутності музичної освіти як творчо-комунікативного світовідношення, що визначає сучасну стратегію формування особистості.

На основі порівняння основних компетентнісних складових музичної освіти в залежності від професійної або загальної спрямованості, їхньої відповідності запитам сучасного світу підкреслюється незаперечна спільність екзистенційно-ціннісних компетентностей, які визначають невідривність розвитку творчих і комунікативних здібностей особистості.

Як простір творчості музична освіта є багатовимірним феноменом, у якому інтегруються основні складові творчості як екзистенційної характеристики особистості: емоційно-емотивний компонент, що становить передумову та внутрішнє джерело творчості; діяльно-виконавський компонент як інтерпретаційно-рефлексивна основа формування та презентації власної художньої позиції; інтелектуально-аналітичний компонент як фундамент розвитку системного музичного мислення. Як простір соціальної взаємодії музична освіта завжди виявляє діалогічність як свою іманентну характеристику, що сприяє не лише соціальній інтеграції особистості, а її становленню її як активного суб'єкта культури, забезпечуючи готовність до міжкультурної комунікації та співіснування у глобалізованому світі.

Як інтегрований простір творчості й соціальної взаємодії музична освіта є творчо-комунікативним світовідношенням, що відповідає глибинним засадам людського співбуття як двовекторного процесу самовираження і спільного творення смислів. Поєднання трьох взаємопов'язаних аспектів – творчого, комунікативного та екзистенційно-ціннісного створює підґрунтя для формування особистості нового типу – креативно активної, мультикультурно орієнтованої та соціально відповідальної.

Ключові слова: музична освіта, особистість, творчість, соціальна взаємодія, міжкультурна комунікація.

SHRAMKO Oksana –

PhD, Associate Professor
Department of Musical Art and Choreography
at Kryvyi Rih State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6475-9663>
e-mail: Shramkookksana17@gmail.com

MUSIC EDUCATION AS A CREATIVE AND COMMUNICATIVE WORLDVIEW

Considering music education as a unique opportunity for the dual-vector path of personal development – the evolution of the individual «Self» and, at the same time, the openness of this «Self» to the world – the author aims to substantiate the essence of music education as a creative and communicative worldview that defines the contemporary strategy of personality formation.

Based on a comparison of the main competency components of music education, depending on its professional or general orientation and their correspondence to the demands of the modern world, the paper emphasizes the undeniable unity of existential and value-based competencies that determine the inseparability of the development of creative and communicative abilities of the individual.

As a space of creativity, music education represents a multidimensional phenomenon integrating the main components of creativity as an existential characteristic of the individual: the emotional-emotive component, which constitutes the prerequisite and inner source of creativity; the performative-activity component, as the interpretive and reflective foundation for the formation and presentation of one's artistic position; and the intellectual-analytical component, as the basis for the development of systemic musical thinking. As a space of social interaction, music education consistently reveals dialogicity as its immanent characteristic, which promotes not only social integration but also the formation of the individual as an active subject of culture, ensuring readiness for intercultural communication and coexistence in a globalized world.

As an integrated space of creativity and social interaction, music education represents a creative and communicative worldview corresponding to the fundamental principles of human coexistence as a dual-vector process of self-expression and collective creation of

meaning. The combination of three interrelated aspects – creative, communicative, and existential-value – forms the basis for shaping a new type of personality: creatively active, multiculturally oriented, and socially responsible.

Key words: music education, personality, creativity, social interaction, intercultural communication.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Як універсальна форма суспільної свідомості мистецтво постає смисложиттєвою константою для кожного покоління, що приходить у цей світ, адже «саме мистецтво є найінтенсивнішим засобом освоєння тезаурусу цінностей і смислів людського буття» [3, с. 54]. І саме мистецтво в усі часи найповніше й найточніше усвідомлювало та презентувало основоположні сенси людської культури, відчувало і відслідковувало динаміку змін соціокультурного простору. Тому мистецька освіта завжди була затребувана суспільством, а питання, пов'язані із її розвитком, якістю, ідейною спрямованістю викликали неабияку зацікавленість і активні дискусії як науковців, так і педагогів-практиків.

Музична освіта займає окреме місце в системі мистецької освіти як і музика в системі мистецтва. Пов'язане це з унікальною здатністю музики впливати на усі сфери формування особистості – як на психофізіологічному, так і на соціодуховному рівні, а також із необмеженою здатністю комунікувати як вербально, так і невербально. Отже, музична освіта – це унікальна можливість двовекторного шляху становлення особистості, розвитку особистісного «Я» і водночас незамкнутості цього «Я», відкритості світу. Відтак музична освіта потребує значно більшої уваги суспільства і більш вагомого місця в системі загальної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Осмислення процесу актуалізації музичної освіти у сучасному світі рухається різними напрямками. На думку автора, найперспективнішими уявляються дослідження, пов'язані з питаннями формування людини як цілісної особистості, здатної до креативного розвитку та комунікаційно-діалогічної взаємодії незалежно від сфери життєдіяльності.

Проблема формування особистості засобами музичної освіти займає важливе місце у сучасній гуманістиці. Це яскраво демонструє вітчизняна музична педагогіка, яка все більше притримується особистісно-орієнтованого підходу до освітнього процесу (С. Горбенко, О. Лобова, І. Майданюк, Л. Масол, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалка, А. Растрігіна, О. Ростовський, О. Рудницька, С. Салдан, С. Сисоєва, О. Щолокова та ін.). У полі зору науковців питання виховання духовності особистості, її естетичного розвитку, формування творчих здібностей, специфіки музичного мислення, методики музичної освіти тощо.

Разом з тим, кінець першої чверті ХХІ століття усе помітніше зміщує акценти в осмисленні мистецької і, зокрема, музичної освіти в напрямку їх світоглядної, культуровідповідної визначеності в умовах тотальної глобалізації. На перше місце тут виходять питання формування комунікативних і мультикультурних компетентностей (Б. Бартліт, Л. Булатова, В. Даренський, Ж. Денисюк, Д. Джо-зеф, А. Зайцева, А. Керп-Вельцель, К. Коссенс, Н. Лупак, Дж. М. Меллізо, Дж. Робертс, М. Тю-тунник, Х. Шипперс та ін.) як таких, що визначають не лише можливість творчої само-реалізації особистості, а й саму здатність її існування у глобалізованому плюралістичному світі, адже створюють підґрунтя цілісного світорозуміння і співпричетного, екзистенційно-ціннісного світовідношення.

Трансформації культурної парадигми детер-мінують нові підходи до осмислення феномену музичної освіти. Тож **метою статті** стало обґрунтування сутності музичної освіти як творчо-комунікативного світовідношення, що визначає сучасну стратегію формування особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з ключових характеристик сучасної музич-ної освіти є перехід до компетентнісної моделі навчання, яка відрізняється багатозадачністю і має свої особливості в залежності від професійної або загальної спрямованості.

Серед основних компетентностей, що визна-чають якість професійної підготовки та її відповідність запитам сучасного світу слід виокремити музично-технічну, художньо-інтерпре-таційну, комунікативну, інформаційно- цифрову, емоційно-ціннісну, рефлексивну, мультикультур-ну. Ці базові компетентності забезпечують гармо-нійний розвиток як фахових, так і особистісних якостей музиканта, що обрав професійний шлях.

У сфері загальної музичної освіти – від дошкільної і до самоосвіти дорослих (освіти впродовж життя) – акцент у формуванні базових компетентностей зміщується з професійної скла-дової у бік ціннісно-світоглядної й культурно-рефлексивної, враховуючи елементарну музичну грамотність і певні виконавські навички музику-вання. Ці компетентності як сукупність ціннісних орієнтацій, знань, умінь і навичок спрямовані, у першу чергу, на гармонійний розвиток особис-тості, здатної до творчої діяльності, естетичного самовираження та культурної комунікації.

Порівнюючи основні завдання професійного і загального музичного розвитку, слід підкреслити незаперечну спільність екзистенційно-ціннісних, світоглядних компетентностей, що проявляється у їхній спрямованості на усвідомлення музики як форми творчого самоздійснення людини. Незалеж-но від рівня підготовки – чи це загальна музична освіта у школі, чи професійна у мистецькому закладі – обидва рівні орієнтовані на виховання особистості, здатної сприймати музику як спосіб самовираження, простір творчої самореалізації і засіб діалогу людини зі світом. Отже, екзистенційно-ціннісна спрямованість музичної освіти окреслює двовекторність формування особ-истості – розвиток творчого потенціалу, кре-ативних здібностей і розвиток навичок мульти-культурної комунікації, що визначають стратегію співіснування у глобалізованому соціальному просторі.

Музична освіта як простір творчості. У системі формування особистості музичній освіті належить особлива роль, адже вона не лише забезпечує засвоєння музичних знань і навичок, а й формує здатність до творчого мислення, емоційного самовираження та духовного самороз-витку через залучення до музичного мистецтва. Музика найповніше відповідає сучасним уявленням про творчість як життєву енергією, «яка допомагає людині подолати власну сутнісну обмеженість, відкрити нові обрії свого буття», «як вивільнення того внутрішнього потенціалу, який закладений у людині від природи» [2, с. 65]. Як простір творчості музична освіта є багатомірним феноменом, у якому інтегруються основні складові творчості як екзистенційної характеристики

особистості, творчості як акту «свободи, вільного вираження внутрішнього світу творця, політ його мрій і фантазій, вияв прагнень та устремлінь» [2, с. 63].

Перше місце тут займає *емоційно-емотивний компонент*, який становить основу творчості. Емоційність є тим внутрішнім джерелом, яке спонукає людину до творчого акту, надає йому енергетичного напруження та особистісного змісту. При цьому творчість постає такою формою діяльності, у якій почуття не лише супроводжують пізнання і дію, а виступають центральним механізмом породження нового. Емоційно-емотивна природа творчості полягає у тому, що кожний творчий процес виникає із внутрішнього емоційного імпульсу – здивування, захоплення, переживання, іноді навіть внутрішньої тривоги чи конфлікту. Емоційне збудження активізує уяву, асоціативне мислення, інтуїцію, що є необхідними передумовами творчості. Таким чином, емоція не є побічним продуктом творчого процесу, а постає його динамічним рушієм, що визначає характер творчої діяльності та її спрямованість до вільного виявлення усієї палітри почуттєвої сфери особистості. «В актах творчості людина вільно демонструє і любов, і відчай, і зневіру, і сподівання, і самотність, і надію тощо, усе те, що становить її сутність та символізує ставлення до світу та себе у світі» [2, с. 65].

Зазначимо, що поняття «емоційний» і «емотивний» у цьому контексті взаємопов'язані, але за значенням не співпадають. Емоційність – це здатність до глибокого переживання, емоційного відгуку на події, явища, образи. Емотивність же більше вказує на «психологічну сутність, що характеризує чутливість індивіда до емоційних ситуацій» і охоплює здатність людини виразити переживання у зовнішній формі – у жесті, слові, звуці, художньому образі. Як зазначає І. Лелет, «емоційність передбачає неконтрольований вияв емоцій, тоді як емотивність – навмисний, тому становить певну стратегію комунікативної поведінки, адже вживається з метою прогнозування ситуації й впливу на поведінку іншого комуніканта» [6, с. 106]. Таким чином, емоційно-емотивний феномен творчості відображає цілісний процес: від внутрішнього переживання до його художнього втілення.

У мистецькій діяльності емоційно-емотивний аспект є провідним. Музики це стосується у першу чергу, адже вона сама по собі є мовою емоцій, а творчість композитора, виконавця чи слухача завжди пов'язана з емоційним самовираженням і співпереживанням. Емоційне переживання у музиці перетворюється на художню енергію, а емоційний стан – на змістовний образ. Тому як емоційно-емотивний простір творчості музична освіта має можливість безпосередньо впливати на почуттєву сферу людини, формуючи здатність до переживання та співпереживання як основу формування творчої особистості.

Важливим виміром музичної освіти як простору творчості є також *діяльнісно-виконавський аспект*. Виконавська діяльність (спів, гра на музичних інструментах, ансамблеве музикування) є активним творчим процесом, розвиває внутрішню свободу, відповідальність, самоконтроль, що мають важливе значення для формування креативної особистості. Як на професійному, так і на загальному рівні освіти виконавство завжди вимагає творчої інтерпретації як особистісного

осмислення музичного твору, у якому виконавець формує власну художню позицію. Тому «процес інтерпретації авторського тексту апіорі є творчим і безперечно займає важливе місце у творчому розвитку особистості» [5, с. 116].

Не менш суттєвим виміром музичної освіти як простору творчості є *інтелектуально-аналітичний аспект*. Оволодіння теорією та історією музики формує здатність до системного мислення, аналітичного розуміння музичних явищ, усвідомлення змісту музики, закономірностей її побудови, логіки розвитку та засобів виразності. «Музичне мислення забезпечує можливість «відкриття» нового музичного змісту твору, його художньо-образної домінанти, проникнення у сутність музичного явища на основі його присвоєння» [1, с. 358]. Крім того, розвинуте музичне мислення детермінує творчу рефлексію, що поєднує емоційне й раціональне начала і формує емоційний інтелект особистості.

Отже, музична освіта як простір творчості є цілісною системою, у межах якої відбувається взаємодія емоційно-емотивного, діялісно-виконавського й інтелектуально-аналітичного компонентів особистісного розвитку. І ця взаємодія відбувається у середовищі з потенційно «творчим зарядом», яке, на думку О. Старовойт, відіграє виняткову роль «у формуванні і виявленні креативності», «розвиває потребу у творчій праці, підтримує творчу поведінку» [8, с. 37]. Слід визнати музичну освіту саме таким середовищем з потенційно «творчим зарядом», роль якого безперечно належить музиці.

Виховуючи здатність до креативного самовираження, осмислення мистецтва як форми суб'єктно-творчого буття у світі, музична освіта виконує свою головну місію – бути простором творчості, у якому особистість відкриває власну духовну сутність і здатність до творення нового.

Музична освіта як простір соціальної взаємодії. Музична освіта постає не лише простором творчості, але й особливим простором соціальної взаємодії, у межах якого формуються міжособистісні й мультикультурні зв'язки та утворюються цінності спільного творчого досвіду. Музична діяльність іманентно є комунікативною, вона завжди передбачає діалог – між виконавцем і слухачем, педагогом і учнем, індивідуальним «Я» і колективним «Ми». Процес музичного навчання перетворюється на процес художньої комунікації, підтверджуючи факт діалогічності як визначальну сутність і особливість процесу художнього пізнання [9, с. 239].

З цієї точки зору музична комунікація набуває соціально значущого характеру, сприяючи становленню особистості як активного суб'єкта культури. З іншого боку, суб'єктно-творча сутність музичної комунікації уможливорює її сучасне розуміння як рушійної сили культури, що «сприяє збереженню і подальшому розвитку духовної єдності людства, створює суспільно необхідні емоції і переживання» [1, с. 357].

Осмислення музичної освіти як простору соціальної взаємодії набуває усе більшої ваги у сучасній гуманістиці. У цьому контексті цінним є погляд бельгійської дослідниці К. Коссенс, яка розглядає музичну освіту як складний багатовимірний процес, у якому творчість, комунікація та культурна взаємодія становлять єдину цілісність. У межах цієї моделі музична діяльність є динамічною мережею взаємопов'язаних елементів –

тілесного, емоційного, інтелектуального, соціального й культурного досвіду. Музична освіта постає тут як павутина комунікативних зв'язків, у якій кожен учасник (учень, педагог, колектив, аудиторія) не лише засвоює знання, а й творить новий культурний сенс через діалог і співпереживання. Вона охоплює не лише передачу технічних навичок, а й формування здатності до рефлексії, співдії та творчої інтерпретації світу через звук.

Таким чином, «павутина художньої практики» К. Коссенса виступає метафорою комунікативної сутності музичної освіти, у якій творчість і навчання – це взаємодія особистості з культурним, емоційним і соціальним простором. Студент і викладач перебувають у спільній павутині досвіду – вони створюють нові смисли через музикування, комунікацію і рефлексію [11].

На особистісному рівні музична освіта стимулює розвиток емпатії, здатності відчувати емоційні стани іншої людини через музичні образи, інтонації, ритми. Вона виховує комунікативну відкритість, толерантність, уміння співпрацювати в команді, що є важливою складовою соціальної компетентності сучасної людини. Спільне музикування формує у здобувачів почуття взаємозалежності, відповідальності, довіри та координації дій – навичок, що мають безпосереднє значення для соціальної інтеграції особистості.

Музична освіта змінює пріоритети у відносинах «педагог – учень», авторитарність перетворюється на творчу співпрацю, партнерську взаємодію, спрямовану на спільний пошук художніх смислів. Педагог виступає тут фасилітатором комунікації, який організовує освітній процес у формі спілкування.

На мультикультурному рівні музична освіта розглядається як інструмент культурного діалогу. Вона долає мовні, етнічні й соціальні бар'єри, утверджуючи універсальні людські цінності, відкриває простір для знайомства з музичними традиціями різних народів, для розуміння іншого світогляду, виховуючи у здобувачів повагу до культурної різноманітності. Розуміння цих безперечних переваг музичної освіти спонукає сучасних науковців до впровадження мультикультурних проєктів, спрямованих на удосконалення підготовки майбутніх учителів. Як приклад, цікавим є досвід австралійських дослідників, які активно працюють у цьому напрямку.

Так, підсумовуючи результати проєкту «Бачити, слухати й ділитися: дослідження міжкультурної музичної освіти у транснаціональному досвіді», який був реалізований в Австралії та Іспанії, вчені дійшли висновку, що музична освіта у програмах підготовки вчителів є ефективним засобом вивчення культурних проявів і формування позитивного ставлення до культурного різноманіття [12].

Інша група австралійських дослідників у співпраці з партнерами Азійсько-тихоокеанського регіону (Камбоджа, Китай, Індія) зосередилася на проєктах, спрямованих на розширення міжкультурного навчального досвіду студентів музичних спеціальностей, підкреслюючи освітню цінність такого досвіду і позитивний вплив програм глобальної мобільності на музичну практику та ідентичність студентів [10].

Наведені приклади засвідчують, що мультикультурна парадигма музичної освіти сьогодні набуває все більшої ваги, адже сприяє інтеграції особистості у широкий контекст світової культури,

забезпечує готовність до міжкультурної комунікації та співіснування у глобалізованому світі.

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. Як інтегрований простір творчості й соціальної взаємодії музична освіта у ХХІ столітті набуває нових сутнісних вимірів, які виходять за межі традиційної сукупності навчальних практик, спрямованих на оволодіння виконавськими чи теоретично-аналітичними знаннями. Вона постає як творчо-комунікативне світовідношення, пробуджує енергію творчості у напрямку спільного творення смислів, що відповідає глибинним засадам людського співбуття як двовекторного процесу самовираження і соціальної взаємодії. У такій парадигмі музична освіта – це шлях оволодіння особливою мовою культури, через яку особистість здійснює діалог зі світом, з іншими людьми та із власним внутрішнім «Я». Сутність музичної освіти як творчо-комунікативного світовідношення виявляється у поєднанні трьох взаємопов'язаних аспектів – творчого, комунікативного та екзистенційно-ціннісного, які в єдності створюють підґрунтя для формування особистості нового типу – креативно активної, мультикультурно орієнтованої та соціально відповідальної. Відтак, дослідження музичної освіти як творчо-комунікативного світовідношення є перспективним і може рухатися у напрямку вирішення питань педагогічної стратегії розвитку творчо-комунікативної особистості – пошуку освітніх моделей, технологій та методик, найбільш ефективних у формуванні компетентностей, що відповідають за готовність до творчого самоздійснення та мультикультурного діалогу у сучасному світі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Булатова Л. О. Музичне мислення особистості як спосіб музичної комунікації. *Молодий вчений*. 2016. № 3 (30). С. 357–361.
2. Ганаба С., Пантелєєв К. Творчість як свобода: концептуальні ідеї та практичні стратегії. *Психологічні науки*. 2019. № 4 (15). С. 60–72. DOI: <https://doi.org/10.32453/5.vi4.377>.
3. Даренський В. «Мова» мистецтва як феномен екзистенційного діалогу. *Людинознавчі студії : зб. наук. праць ДДПУ. Філософія*. Дрогобич : Вимір, 2005. С. 54–63.
4. Зайцева А. В. Художньо-комунікативна культура майбутнього вчителя музичного мистецтва: теорія, методологія, методичні аспекти : монографія. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 255 с.
5. Кондратенко, Г. Г., Плохотнюк, О. С. Музично-виконавська діяльність як засіб формування творчої особистості майбутнього бакалавра музичного мистецтва. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. (197). С. 115–119. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-197-115-119>
6. Лелет І. О. Емоційність vs емотивність: взаємозв'язок та розмежування понять. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2021. № 49. Том 1. С. 106–110. DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.49-1.26>
7. Лупак Н. М. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів мистецтва: засади інтермедіальної технології : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники. 2020. 452 с.
8. Старовойт О. Креативна природа інноваційної культури. *Вісник Інституту розвитку дитини. Сер.: Філософія, педагогіка, психологія*. 2014. Вип. 32. С. 36–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_32_7.
9. Тютюнник М. Г. Діалогічність в структурі художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва. *Міжгалузеві диспути: динаміка та розвиток сучасних наукових досліджень :*

матеріали III Міжнародної наукової конференції, м. Хмельницький, 27 січня, 2023 р. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : Європейська наукова платформа. 2023. С. 237–240.

10. Bartleet, B.L.; Grant, C.; Mani, C.; Tomlinson, V. (2020). Global mobility in music higher education: Reflections on how intercultural music-making can enhance students' musical practices and identities. *International Journal of Music Education*. URL: <http://hdl.handle.net/10072/390768>

11. Coessens, K. (2014). The Web of Artistic Practice: A Background for Experimentation. In D. Crispin, & B. Gilmore (Eds.). *Artistic Experimentation in Music : An Anthology* (pp. 69–82). Leuven University Press. URL: <https://researchportal.vub.be/en/publications/the-web-of-artistic-practice-a-background-for-experimentation/fingerprints>

12. Joseph, D., Nethsinghe, R., & Cabedo Mas, A. Creating multicultural music opportunities in teacher education: Sharing diversity through songs. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*. 2018. 43 (5). Pp. 32–47. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1180395.pdf>

REFERENCES

1. Bulatova, L. O. (2016). Muzychne myslennia osobystosti yak sposib muzychnoi komunikatsii [Musical thinking of personality as a way of musical communication]. *Molodyi vchenyi*. № 3 (30). S. 357–361. [in Ukrainian]

2. Hanaba, S., & Pantieliciev, K. (2019). Tvorchist' yak svoboda: kontseptual'ni idei ta praktychni stratehii [Creativity as freedom: Conceptual ideas and practical strategies]. *Psykholohichni nauky*. № 4 (15). S. 60–72. DOI: <https://doi.org/10.32453/5.vi4.377> [in Ukrainian]

3. Darenskyi, V. (2005). "Mova" mystetstva yak fenomen ekzystentsiinoho dialohu [The "language" of art as a phenomenon of existential dialogue]. *Liudynoznavchi studii: zb. nauk. prats' DDPU. Filosofiia. Drohobych : Vymir*. S. 54–63. [in Ukrainian]

4. Zaitseva, A. V. (2017). Khudozhno-komunikatyvna kultura maibutnioho vchytelia muzychnoho mystetstva: teoriia, metodolohiia, metodychni aspekty [Artistic and communicative culture of the future music teacher: theory, methodology, and methodological aspects]. Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova. 255 s. [in Ukrainian]

5. Kondratenko, H. H., & Plohotniuk, O. S. (2021). Muzychno-vykonavska diialnist' yak zasib formuvannia tvorchoi osobystosti maibutnioho bakalavra muzychnoho mystetstva [Musical-performing activity as a means of developing the creative personality of a future bachelor of musical art]. *Naukovi zapysky. Seriia: Pedahohichni nauky*. № 197. S. 115–119. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2021-1-197-115-119> [in Ukrainian]

6. Lelet, I. O. (2021). Emotsiynist' vs emotyvnist': vzaimozv'iazok ta rozmezhuвання poniat' [Emotionality vs emotiveness: correlation and distinction of concepts]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Filolohiia*. № 49. T. 1. S. 106–110.

DOI: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.49-1.26> [in Ukrainian]

7. Lupak, N. M. (2020). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv mystetstva: zasady intermedialnoi tekhnolohii [Formation of communicative competence of future art teachers: Foundations of intermedial technology]. Ternopil : Pidruchnyky i posibnyky. 452 s. [in Ukrainian]

8. Starovoi, O. (2014). Kreatyvna pryroda innovatsiinoi kultury [The creative nature of innovative culture]. *Visnyk Instytutu rozvytku dytyny. Seriia: Filosofiia, pedahohika, psykholohiia*. № 32. S. 36–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_32_7 [in Ukrainian]

9. Tiutiunyk, M. H. (2023). Dialohichnist' v strukturi khudozhno-komunikatyvnoi hotovnosti maibutnioho vykladacha muzychnoho mystetstva [Dialogicality in the structure of artistic and communicative readiness of a future music teacher]. In *Mizhhaluzevi dysputy: dynamika ta rozvytok suchasnykh naukovykh doslidzhen'*: materialy III Mizhnarodnoi naukovoї konferentsii. Vinnytsia : Yevropeiska naukova platforma. S. 237–240. [in Ukrainian]

10. Bartleet, B. L., Grant, C., Mani, C., & Tomlinson, V. (2020). Global mobility in music higher education: Reflections on how intercultural music-making can enhance students' musical practices and identities. *International Journal of Music Education*. URL: <http://hdl.handle.net/10072/390768> [in English]

11. Coessens, K. (2014). The web of artistic practice: A background for experimentation. In D. Crispin & B. Gilmore (Eds.), *Artistic Experimentation in Music: An Anthology*. Leuven University Press. S. 69–82. URL: <https://researchportal.vub.be/en/publications/the-web-of-artistic-practice-a-background-for-experimentation/fingerprints> [in English]

12. Joseph, D., Nethsinghe, R., & Cabedo Mas, A. (2018). Creating multicultural music opportunities in teacher education: Sharing diversity through songs. *Australian Journal of Teacher Education (Online)*. № 43(5). Pp. 32–47. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1180395.pdf> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШРАМКО Оксана – кандидат філософських наук, доцент кафедри музичного мистецтва та хореографії Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: філософія мистецтва та мистецької освіти, мистецька педагогіка, музикознавство, музичне виконавство.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHRAMKO Oksana – PhD, Associate Professor of the Department of Musical Art and Choreography at Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Scientific interests: philosophy of art and art education, art pedagogy, musicology, musical performance.

Стаття надійшла до редакції 10.09.2025 р.

Стаття прийнята до друку 20.09.2025 р.

УДК 37.015.3:159.942.5:159.923.2

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-221-169-173

ДУНАЄВСЬКА Тетяна –

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0303-8678>

e-mail: tanyaevska@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ УСВІДОМЛЕНOSTI ТА ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

У статті досліджено сучасні педагогічні підходи до розвитку усвідомленості та емоційної стійкості вчителя як ключових чинників гармонійної освіти. Показано, що емоційна грамотність, внутрішній баланс і здатність педагога до саморефлексії визначають якість освітнього середовища, рівень довіри й натхнення серед учасників навчального процесу. Обґрунтовано